

GEEDI

NIEUWSBRIEF SOMALIË

Nummer 14

Gratis

Zomer 2019

Colofon

Geedi, Nieuwsbrief Somalië is een zelfstandige uitgave, niet gebonden aan een bestaande organisatie. Geedi is een werkgroep van vrijwilligers van Somaliërs en Nederlanders.

Voor informatie:

Gerard de Bondtstraat 25
5017 GS Tilburg,
013-5357041
geedi2011@outlook.com
www.geedi.org

Medewerkers:

Abdinasir, Abshir, Carla (website), Coen (lay-out), Marian (redigeren), Maxamed, Remco, Sharmarke, Tjark (vertalen), Yvy (vertalen) en Gijs

Oprechte dank aan:

Alle auteurs van buitenaf alsook Amin, Hussen en Mahmoud

Deze Geedi is ook bestemd voor de brievenbus van je burens, vrienden en familie. Geedi is voor iedereen, dus verspreid Geedi.

Een citaat en ... nummer 14!

‘Als de wereld nu niet verandert, nu zijn deuren en ramen niet openzet en nu niet bouwt aan vrede, échte vrede, zodat onze klein- en achterkleinkinderen een kans krijgen om te leven in deze wereld ...’

Dit citaat op de achterzijde van een klein boekje over een expositie van schilderijen over de Tweede Wereldoorlog van Ceija Stojka, Oostenrijkse Roma-vrouw, die een drietal concentratiekampen overleefde, dendert onophoudelijk door mijn hoofd bij het schrijven van dit voorwoord voor deze nieuwe *Geedi*. Nummer 14! Een legendarisch getal in de Nederlandse voetbalwereld, onlosmakelijk verbonden aan de grootste der groten: Johan Cruyff met zijn alom bekende uitspraak ‘Ieder nadeel hebt zijn voordeel’. Niet dat *Geedi* nummer 14 zich zou willen meten met J.C.. In die richting gaan de pretenties niet. Zeker óók niet willen we beweren dat bovenstaand citaat ongegeneerd toepasbaar zou zijn op het Somalië van nu! Maar tóch! Er zijn een paar kleine elementjes.

De schreeuw om vrede vanuit het citaat kon zomaar óók gehoord worden vanuit Somalië, waar vrijwel dagelijks (bom)aanslagen plaatsvinden met talloze doden en gewonden. Vanuit de Nederlandse pers is daar nog maar amper belangstelling voor; je leest er vrijwel niets meer over. Amnesty International beschuldigde onlangs de VS ervan met zijn drone-aanvallen oorlogsmisdaden te plegen in Somalië. En wanneer er vanuit Ethiopië een kaart van Afrika de wereld ingestuurd wordt waarop geheel Somalië -met uitzondering van Somaliland in het noorden-Ethiopisch grondgebied geworden is, dan zou het voordeel (van dit nadeel) wel eens kunnen zijn dat het een onverwacht inkijkje geeft in een manier van denken (en doen?) van Ethiopische zijde.

Wat staat Somalië allemaal nog te wachten? Wat ligt er nog meer opgeslagen in verborgen agenda's? Door wie worden die aangestuurd en welke belangen zijn er mee geïnde?

Geedi nummer 14 wil niets meer of minder zijn dan een volgende schakel in de lange reeks die simpelweg beoogt te informeren over Somalië daarginds én over Somaliërs in de

diaspora hier. Gewoon omdat -en we kunnen het niet vaak genoeg schrijven, zeggen, uitschreeuwen!- Somalië niet vergeten mag worden!

Oók zo'n citaat dat door het hoofd blijft denderen. Daar kan ook nummer 14 niets aan veranderen.

Gijs

Een aantal kanten van Somalië 2019

Momenteel zijn in Somalië naast de in puin geschoten gebouwen en verwoeste straten als gevolg van de burgeroorlog óók nog ideeën zichtbaar die van buiten Somalië zijn aangevoerd en die onder andere de verschillende deelstaten tot gevolg hebben gehad. De waardering van het Somalische volk is erg gedevalueerd; iets wat eerder in de geschiedenis nooit is voorgekomen. Een drietal redenen ligt daaraan ten grondslag: het clan-denken; toenemende fraude en corruptie, want de macht wordt tot eigen voordeel aangewend; het vrijwel volledig verdwijnen bij de mensen van de liefde voor het vaderland.

Aan de andere kant is er wel degelijk belangstelling voor Somalië van de zijde van meerdere landen. Zij geven financiële steun en hebben daardoor vervolgens ook mogelijkheden om (mee) te beslissen. De belangrijkste reden voor deze belangstelling van buitenaf is vooral gelegen in de aanwezigheid van grondstoffen in de Somalische bodem waaronder ook de belangrijke olie.

De huidige olieproducerende landen zijn er erg op tegen dat in Somalië olie gewonnen gaat worden. Dat zou immers gevolgen kunnen hebben voor de olieprijs en die wil men natuurlijk graag zelf reguleren. En méér olie zal de prijzen (en dus ook de winsten) naar beneden drukken. Bovendien hanteert men het argument dat

Somalische olie als reserve kan dienen voor later!

Een soortgelijk verhaal maar met eenzelfde strekking geldt voor andere grondstoffen, waaraan Somalië rijk is: goud, tin, koper, ijzererts, zink en columbiet.

Wat betreft de buurlanden Kenia en Ethiopië: zij willen niet dat er aanspraak gedaan wordt op voormalige Somalische gebieden die vandaag de dag bij hun eigen grondgebied behoren. Beide landen streven naar een verzwakt Somalië, zonder een eigen sterk leger, maar óók zonder een sterke economie.

Er zijn ook andere landen die invloed willen uitoefenen op ideologisch niveau.

Denk daarbij onder meer aan het invullen van democratisch besturen, de Europese manier van leven!

De oplossing wat betreft Somalië ligt zeker niet in eerste instantie bij andere landen en/of organisaties (VN, Europese Unie, Verenigde Staten, Noorwegen e.a.) die financieren en daarmee (veel en belangrijke) invloed claimen. Somalië moet zijn eigen zaken regelen! Ofwel (desnoods) op de oude manier van overleg van wijze mannen; ofwel op een andere wijze van onderling overleg in goed wederzijds vertrouwen!

Abdinasir Halane. april 2019

Geschiedenis van Somalië, deel V

Eritrea en Somalië waren naast Libië de enige Italiaanse koloniale bezittingen. Daarom poogde Italië zijn koloniën winstgevend te maken en uit te breiden. Met als gevolg dat zijn koloniën aanzienlijk meer sociale veranderingen ondergingen dan de Somalische gebieden die in handen van Frankrijk of Engeland waren. Hervormingen en ingrepen in de lokale structuur waren aan de orde van de dag.

De koloniale periode: 1920-1945

Zo werden Italianen uit het arme Zuid Italië in de Somalische en in de Eritrese kolonie hervestigd. Daarnaast werd de slavenhandel afgeschaft, waartegen de Somalische grondbezitters langs de rivieren overigens tevergeefs in verzet kwamen. Zij waren het immers, die de meeste slaven gebruikten om hun land te bewerken. Na de afschaffing van de slavernij zetten de Italianen plantages en nederzettingen langs de rivieren Shebelle en Juba op. Zij investeerden veel en verdreven tegelijkertijd de Somalische boeren van hun vruchtbare gronden. Die nederzettingenpolitiek bleek geen succes. Ondanks de steeds hogere lonen die aangeboden werden, bleef het moeilijk mensen te vinden om op de Italiaanse plantages te

laten werken. Het Italiaanse antwoord hierop was dwangarbeid. Met name de Bantoevolkeren, die voorheen door de Somali als slaaf waren gebruikt, werden nu als dwangarbeider ingezet. Anders gezegd voor de voormalige slaven veranderde er niets, dit bleef tijdens de hele Italiaanse koloniale periode voortduren.

De belangrijkste exportartikelen van de Italiaanse kolonie waren: katoen, suiker, bananen, olie en zeep. De bananen werden in de loop der tijd zelfs een belangrijker exportproduct dan de vanouds belangrijke huidenexport. Toch is de kolonie nooit winstgevend geworden. De Italianen kregen met veel moeite controle over het land. Buiten de steden konden Europeanen niet zonder militaire escorte op pad. De Italianen moesten hun militaire

aanwezigheid voortdurend verhogen en bovendien kreeg hun politiek steeds meer racistische trekken. Zo waren huwelijken tussen verschillende rassen verboden.

Dit beleid was een totaal andere dan dat van de Britten. Voor hen was en bleef Somalië een tweederangs kolonie, uitsluitend bedoeld ter bevoorrading van de bunkerplaats Aden. Ondanks dat, hadden de Britten, zoals we zagen te maken met een grote opstand tegen hun bezetting onder de bezielende leiding van sheikh Mohammed Abdille Hassan.

De 2e Wereldoorlog, herverdeling Somalië

De 2e Wereldoorlog had grote gevolgen voor de Hoorn van Afrika. In 1936 viel Italië vanuit Somalië en Eritrea het nooit gekoloniseerde koninkrijk Ethiopië binnen. De bezetting van dit rijk was van korte duur. Immers vijf jaar later werden de Italiaanse troepen door de Britse verslagen. Na de nederlaag kwam de voormalige Italiaanse kolonie Somalië onder Brits bewind. Deze samenvoeging van beide Somalilanden stimuleerde het ontstaan van het Somalisch nationalisme. Dit ontluikend nationalisme was weliswaar verdeeld over verschillende politieke partijen maar werd nu,

in tegenstelling tot rond 1900, gedragen door Westers opgeleide Somaliërs. Zij verzetten zich deels tegen de Somalische tradities. Daarenboven bepleitten zij een moderne Somalische eenheidsstaat waarbij alle Somali onder één regering moesten vallen. Zij bestreden het clanisme en wilden de jeugd opvoeden in moderne ideeën en het geschreven Somali stimuleren, maar nu niet in het Arabische maar in het Europese alfabet, zoals de nationalisten dat zelf ook gebruikten.

Na de 2e Wereldoorlog werd de toekomstige status van Italiaans en Brits Somaliland bepaald door de wereldmachtsverhoudingen. Engeland kreeg door haar overwinning op de Italiaanse troepen de hele Hoorn onder haar bestuur (behalve Frans Somaliland, het huidige Djibouti) en verwierf aldus de controle over de gehele oostzijde van Afrika: van de Middellandse Zee tot Kaap de Goede Hoop. Een oude Britse droom was verwerkelijkt. De Grote Vier van na de Tweede Wereldoorlog, dat wil zeggen de Verenigde Staten, de Sovjet Unie, Frankrijk en Engeland, moesten na de oorlog de kwestie rond de Hoorn van Afrika regelen. Zij konden niet tot een beslissing komen. Immers drie van de vier waren erop uit om de Britse positie in Afrika te breken.

De Somalische kwestie werd uiteindelijk aan de Verenigde Naties voorgelegd. Daar werd besloten dat Italië onder toezicht van de VN zijn kolonie voor een periode van tien jaar terug kreeg om deze op haar onafhankelijkheid voor te

bereiden. De situatie van voor de oorlog werd min of meer hersteld op een aantal belangrijke kwesties na, veroorzaakt door het feit dat de Ethiopische vorst Haile Selassie voor het Westen de trouwste bondgenoot in Afrika was. Niet alleen kreeg hij via de VN, waaraan Amerikaanse druk niet vreemd was, Eritrea maar ook een aantal gebieden waar Somali woonden definitief in handen. In 1948 kreeg hij de Ogaden en in 1954 de zeer vruchtbare en waterrijke Haud van Engeland. Dit alles ondanks heftige protesten van de Somali in Noord Somaliland en de Ogaden. De Noordsomalische clans gebruikten de Haud in de winter immers als hun graasgebied en werden door het verlies ervan in hun bestaan bedreigd. Deze herverdeling van de Somalische gebieden leidde tot grote opstanden in de door Addis Abeba beheerste gebieden en legde in Somalië de basis voor een actieve Groot-Somalische politiek.

Tijdens de naoorlogse periode, binnen de tien jaar durende hernieuwde Italiaanse overheersing, groeide het verschil met de Brits Somalische kolonie.

In het Italiaanse deel verbeterde de positie van de Somaliërs enigszins. Het gebied werd zelfvoorzienend in suiker, door de uitbreiding van de irrigatiewerken langs de rivieren. Bovendien maakten de Italiaanse ambtenaren een begin met de voorbereiding op de onafhankelijkheid van de kolonie door vijfduizend Somalische beambten te benoemen. Ter vergelijking: in het noorden namen de Britten slechts dertig Somaliërs in het bestuursapparaat op en pas in 1954 werd er de eerste school gesticht om een kader voor het ambtenarenapparaat en de handel op te bouwen. Evenmin waren er in de Britse kolonie economische verbeteringen te bespeuren. De kolonie bleef als vanouds vlees en huiden exporteren.

Dit alles waren de omstandigheden waaronder in 1959 vertegenwoordigers van alle politieke partijen uit alle gebieden waar Somali woonden te Mogadishu bijeen kwamen om over de toekomst van een zelfstandig Somalië te praten.

Hans Alles

Groei van de Somalische wierookindustrie

Wierook, de gedroogde gom van de Boswellia-boom en mirre, de geurige gomhars van de Comiphora Myrrha, zijn al millennia lang een waardevol goed. Ze worden traditioneel gebruikt als ontsmettingsmiddel in huizen en bij religieuze ceremonies en bij het creëren van geuren.

In Somaliland wordt jaarlijks meer dan 1000 ton mirre en wierook met een waarde van ongeveer 16 tot 20 miljoen dollar geëxporteerd, maar de wilde wierookbossen worden bedreigd als gevolg van de wereldwijde vraag naar etherische oliën.

Wierook is een belangrijk product en het project van GEEL* speelt in op mogelijkheden om de handel ervan duurzaam te vergroten. GEEL werkt samen met bedrijven, overheden en andere belanghebbenden om de duurzaamheid van de bossen te verbeteren door de ontwikkeling van protocollen, procedures en trainingsmodules voor oogstmachines te ondersteunen en richtlijnen te bieden om de normen te bereiken die vereist zijn voor internationale handel. Daarnaast ondersteunt GEEL de teelt van wierook- en mirrebomen om de druk op de huidige vraag te verminderen en om aan de toekomstige vraag te kunnen voldoen. Het project brengt de belangrijkste spelers in de sector samen, moedigt hen aan samen te werken om duurzame handel in Somalische wierook

te vergroten en hierdoor de sector te versterken.

In een openhartig gesprek met GEEL deelde een Somalische wierook exporterende onderneming de opgedane ervaring in de industrie en waarom sterke principes cruciaal zijn om daarin te overleven en de industrie te redden.

Geschiedenis van Maydi

Hoewel mijn familie een uitgebreide geschiedenis heeft in het kopen en verhandelen van vee in de regio, is het kopen en verkopen van wierookhars en -olie een nieuwe onderneming voor ons. Wij zijn een heel jong bedrijf en zijn nog maar twee jaar actief. Het is een zeer moeilijke sector om binnen te komen, aangezien de geografische locatie van de bomen

betekent dat alleen inwoners van die regio's bewaarders van de bomen zijn, en alleen mannelijke erfgenamen erven rechten op de bomen zodra de vader is overleden. We betraden de wierooksector via nauwe netwerken die we hadden opgebouwd gedurende vele jaren van werken in en rond de gemeenschappen waar de bomen groeien.

De wierooksector is een hechte gemeenschap waar vrijwel iedereen elkaar kent. De sector is ook een bron van nationale trots omdat veel jonge Somaliërs de sector controleren, van de onbewerkte vorm tot het eindproduct. Ik heb het gevoel dat dit een sector is die nu pas weer opkomt na vele decennia van verwaarlozing door opeenvolgende regeringen. Dus er is veel ruimte om te groeien en de sector vooruit te helpen.

Milieubescherming

Verschillende ecologische studies hebben een falende gezondheid aangetoond van de wierookbomen. We proberen zo bewust mogelijk te zijn over onze impact op de gemeenschappen en omgevingen waarin we werken. We willen duurzame methoden gebruiken die ervoor zorgen dat de bomen ook de volgende generatie

kunnen overleven en daarom pleiten wij voor de invoering van wetgeving betreffende milieubescherming die zal leiden tot gezondere bomen en een beter product. Zodra dit gestandaardiseerd is, zal de waarde ervan op de markt gestaag toenemen; de echte begunstigen hiervan zijn de oogstgemeenschappen.

Het potentieel

Ik denk dat de cijfers voor zichzelf spreken: de inkomsten uit gom en hars is het derde grootste onderdeel van het bbp in Somaliland en zal waarschijnlijk alleen maar toenemen.

Het investeringsklimaat in Somaliland is rijp. Er staan innovatieve, gepassioneerde jonge ondernemers klaar om met de juiste investeerders te werken en ze zijn bereid om hun eigen kapitaal in te zetten. Met nieuwe investeringen in de Berbera-haven is Somaliland goed gepositioneerd om een belangrijk handelscentrum te worden in de Hoorn van Afrika.

De toekomst

Ik hoop dat wierook voor de Somaliër een bron van trots en levensonderhoud zal blijven. Ik vind het leuk om te denken dat de Somalische regering de bescherming van deze speciale

bomen tot een prioriteit zal maken en dat Somalische zakenmannen en -vrouwen in de sector samen kunnen komen om een kader te creëren dat de veranderingen doorvoert die nodig zijn om het volledige potentieel van de sector te bereiken.

Artikel uit Saamaynta Ganacsiga, GEEL Quarterly Newsletter, april/juni 2017

* GEEL (Growth, Enterprise, Employment and Livelihoods) is een programma van de USAID om economische groei in Somalië te bevorderen.

Intergouvernementele Academie voor de Somalische Taal

De Intergovernmental Academy of Somali Language (Intergouvernementele Academie voor de Somalische Taal, AGA) is een kenniscentrum dat opkomt voor de belangen van de Somalische taal en literatuur in de brede zin van het woord. Het is een particulier initiatief dat op basis van gemeenschappelijkheid van de taal samenwerkt over de grenzen heen. Deze samenwerking krijgt vorm in afdelingen en werkgroepen en komt tot uiting in de nieuwsbrief AGA Newsletter.

De academie werd in 2012 in Djibouti opgericht. Er zijn afdelingen in Somalië, Djibouti, Ethiopië en Kenia.

De doelstellingen zijn:

Te voorzien in een institutioneel kader voor de studie, bescherming, ontwikkeling en stimulering van de Somalische taal en literatuur.

Middelen te verwerven voor het verzamelen, documenteren, verspreiden en conserveren van het rijke erfgoed van de Somalische taal, zoals die door de eeuwen heen gegroeid is door

mondelijke overdracht of in geschreven vorm. Dit omvat mondeling overgedragen literatuur, inheemse kennis en geschreven bronnen als publicaties, manuscripten, documenten en dergelijke.

Te voorzien in een institutionele basis voor vergelijkende taalkunde en de bescherming van de Somalische taal tegen misbruik.

Het promoten en monitoren van breed gebruik van de Somalische taal in het onderwijs, het openbaar bestuur en de schep-

pende literatuur in alle gebieden waar Somaliërs wonen.

Het stimuleren en (ook financieel) steunen van onderzoek naar de diverse aspecten van de Somalische taal en literatuur.

Aandacht besteden aan de kracht van de Somalische taal en literatuur als katalysator voor vrede, ontwikkeling en regionale samenwerking.

Dr. Abdulkadir Ruumi, taalkundige, werkgroep Woor

Kampioenen ... uit Somalië: soms onzichtbaar maar zo heel dicht bij!

Kampioenen, ze zijn zo vaak wereldberoemd, tenminste toch in eigen land. Ze hebben veelal in de sport grote prestaties geleverd. Maar een ware kampioen is ook diegene die in alle stilte en zonder veel ophef iets presteert wat snel gezien zo heel normaal lijkt, maar goed beschouwd wel degelijk iets heel bijzonders in zich heeft. Ik ontmoette opnieuw een kampioen: Abdi!

Een mooie dag in maart mét zon. Óp naar Abdi, ergens in Tilburg Noord. Er is over hem verteld, naar hem verwezen. Gewoon de moeite waard voor een interview, want zo vaak kom je het niet tegen: de Somaliër die zorg draagt voor zijn Nederlandse buurman. Daarvoor blijkt vaak de afstand té groot, ook al woon je zo ongeveer tegen elkaar aan. Een nieuwe kampioen in Nederland ... uit Somalië?

De gewone ontvangst met de Somalische gastvrijheid. Hij weet dat ik kom. Schoenen uit in de gang. Thee, koekjes, een hele schaal vol. Je neemt ervan zoveel je wilt. Zoals thuis!

Abdi woont met vrouw en kinderen op een galerijflat ergens in Tilburg-Noord, daar waar veel Somaliërs wonen. Ergens in de jaren tachtig van de vorige eeuw is hij naar Nederland gekomen om er te studeren, zich verder te bekwalmen als medisch laborant. Nee, er is geen heimwee naar Somalië. Dat kan ook bijna niet, want zijn hele familie is intussen vandaar vertrokken, leeft verspreid over de hele wereld. Abdi heeft een baan als schoonmaker. Over hem had ik gehoord dat hij zorgde voor zijn oude, Nederlandse buurman, al

een flink aantal jaren! Al snel blijkt dat de bejaarde buurman -Martien is zijn naam- kort geleden is overleden. Het doet niet af aan het interview, want de ‘mantelzorger’ Abdi zorgt ook voor een andere buur: een alleenstaande oude vrouw.

Ik ben nieuwsgierig naar zijn verhaal en ik leg hem mijn vragen voor. Onwillekeurig moet ik denken aan mijn eigen jeugd: herkenbare herinneringen?

Abdi vertelt hoe het allemaal begonnen is, jaren geleden. Hij vond de sleutelbos van Martien op diens brievenbus bij de entree van de flat. Hij schreef een briefje dat de sleutels opgehaald konden worden. Het begin was gemaakt! De weg naar Abdi was geopend en de oude buurman zou er veelvuldig

gebruik van gaan maken. Samen boodschappen doen, meegaan naar de dokter en naar het ziekenhuis, omdat de gebelde taxi al weer vertrokken was, samen een wandeling maken, uitnodigen voor de thee of koffie, teeven kijken, een praatje maken, of kleine klusjes opknappen. Is er iets nodig, moet er geholpen worden? Er wordt aangebeld en Abdi staat klaar, dag en nacht en zeven dagen per week. Martien komt veelvuldig over de vloer, eet mee bij de familie, valt in slaap op de bank. Het kan allemaal. De contacten zijn intens en voor de kinderen van Abdi is er een opa bijgekomen. Zo wordt Martien door hen genoemd en aangesproken.

Ik ben uiteraard benieuwd naar wat het antwoord zal zijn op mijn vraag: ‘Waarom doe je dat allemaal, Abdi?’ Het is toch niet zo van deze tijd binnen de Nederlandse verhoudingen, die meer en meer de weg zijn opgegaan van individualisme (ieder voor zichzelf) en langs elkaar heen leven. Zijn antwoord verbaast me: ‘Het geeft me zo’n goed gevoel, wanneer ik ’s avonds terugkijk op de afgelopen dag en kan zeggen: “Goed gedaan vandaag!” Ik vraag of zijn religie een grote rol speelt. Abdi

schudt zijn hoofd: ‘Nee, niet de religie, gewoon menselijkheid! Ik heb zoveel respect voor ouderen. Zij hebben hun hele leven gewerkt en mee gebouwd aan wat er nu gerealiseerd is in dit land. Zij verdienen die hulp. Altijd. Ik sta ook positief tegenover andere mensen en zal altijd “ja” zeggen, wanneer er iets gevraagd wordt’. Dan is het even stil en komt er een kort vervolg. ‘Ik kwam eind jaren tachtig in Nederland aan met niet meer dan een kleine tas. Ik werd door Nederlandse mensen geholpen op allerlei gebied. Als mens vind ik dat ik iets terug moet doen, door ook te helpen daar waar het zich voordoet. En dat kan dus ook heel dichtbij zijn. Die ander verdient dat! Daarmee toon ik ook de dankbaarheid vanuit mijn familie’.

Ik vraag hem hoe hij vanuit zijn visie aankijkt tegen de Nederlandse samenleving. Die moet dan toch als koud en kil ervaren worden. Abdi: ‘In de Neder-

landse ik-samenleving staat privéleven erg centraal. Het lijkt er zo vaak op dat mensen geen tijd hebben voor elkaar. Werk, geld verdienen, carrière, alles willen hebben, dat alles staat zo vaak op de eerste plaats. Het is zo volkomen anders dan in Somalië, waar nog altijd veel meer het accent ligt op een wij-cultuur. Respect voor de ander is daar een wezenlijk, onlosmakelijk element van. Dat is erg mooi! Wij stellen dat ook altijd als voorbeeld aan onze kinderen en geven hen mee dat witte, Nederlandse mensen broers en zussen zijn van gekleurde Somalische mensen. Alle mensen zijn broers en zussen van elkaar!’

Abdi vertelt kort dat bij het overlijden van Martien diens zoon en dochter waren geweest. Ze hadden in geen jaren meer contact met hem gehad. Ze waren altijd druk bezig! Hij was er door gechoqueerd: ‘Zoiets is voor mij niet te begrijpen!’

Wat met een paar eenvoudige vragen begonnen is, heeft een bijzondere invulling gekregen. Een nuchter interview is haast ongemerkt meer een persoonlijk gesprek geworden. Wat ooit een als vanzelfsprekende burenhulp breed en duidelijk in de samenleving aanwezig was, ontdekte ik opnieuw in onze stad, op een flat ergens zes hoog. De oude buurvrouw zal terecht blij mogen zijn met haar ontmoeting met mensen die van ver gekomen zijn. Er woont een bijzonder kampioen bij haar op de galerij en zij zal nooit tevergeefs daar aankloppen.

Wanneer ik de woning van Abdi verlaat, zie ik op de galerij de deurmat met daarop duidelijk leesbaar: WELKOM HIER! Het voelt alsof deze mooie dag in maart de warme lente met zich meedraagt.

Gijs Gielen

Recht op zorg voor mensen zonder verblijfsvergunning

In Nederland leeft een aantal mensen zonder recht op verblijf. Schattingen gaan uit van enkele tienduizenden.

Zij worden ongedocumenteerden genoemd, irreguliere migranten of ‘illegalen’. Die laatste term gebruikt Dokters van de Wereld niet, omdat illegaal ten onrechte vaak gelinkt wordt met crimineel. Volgens een wet uit 1998, de koppelingswet, hebben mensen zonder verblijfsrecht geen recht op collectieve voorzieningen, uitkeringen en vergunningen.

Om toch aan enkele minimumstandaarden uit internationale verplichtingen te voldoen, zijn een aantal uitzonderingen vastgelegd. Daarom hebben mensen zonder verblijfsrecht wel recht op rechtbijstand, onderwijs tot achttien jaar, medisch noodzakelijke zorg en zorg gericht op de volksgezondheid.

De groep ongedocumenteerden is onder te verdelen in arbeidsmigranten (soms slachtoffers

van mensenhandel), uitgeprocedeerde asielzoekers en mensen die naar Nederland zijn

gekomen voor familiehereniging of huwelijk waarbij het

verblijfsrecht niet wettelijk is geregeld of is verlopen.

Over Nederland verspreid zijn diverse steunorganisaties voor uitgeprocedeerde asielzoekers en andere ongedocumenteerden. In 2016 kwamen bij Dokters van de Wereld 58 Somalische mensen op het spreekuur, 39 in 2017 en tien in 2018.

De levensomstandigheden waarin ongedocumenteerden zich vaak bevinden, variëren maar zijn over het algemeen schrijnend en hebben een negatieve impact op de gezondheid, zo blijkt uit de literatuur en uit onze eigen praktijkbevindingen. Op onze spreekuren zien we steeds meer mensen met ernstige psychische problematiek, zeker bij mensen die geen stabiele woonplek hebben.

Erg veel ongedocumenteerde cliënten van Dokters van de Wereld, waaronder kinderen, hebben:

- ♣ geen stabiele, zelfstandige of veilige verblijfplaats;
- ♦ geen werk en geen financieel vangnet, zij leven in schrijnende armoede;
- ♥ geen sociaal netwerk waar zij voor praktische en emotionele steun terecht kunnen;
- ♠ relatief vaak te maken (gehad) met traumatische ervaringen door uitbuiting en geweld;
- ♣ voortdurende angst om te worden opgepakt, opgesloten en uitgezet;
- ♦ gebrek toekomstperspectief.

Casus

Een oudere Somalische man komt op het spreekuur van Dokters van de Wereld. Een landge-

noot heeft hem opgepikt toen hij op straat rondzwierf. Hij was uit het azc vertrokken omdat hij uitgeprocedeed was, maar hij had geen plek waar hij naar toe kon. Hij spreekt geen Nederlands of Engels. Hij kan nu tijdelijk bij de landgenoot in huis wonen tot er een andere oplossing gevonden wordt. Naast allerlei lichamelijke klachten heeft hij ook psychische problemen. Soms praat hij in zichzelf of schrikt ineens wakker. Hij heeft veel last van stress door het gebrek aan een vaste verblijfplaats en omdat zijn kinderen niet hier in Nederland zijn.

Vreemdelingendetentie

Mensen zonder verblijfsrecht kunnen in vreemdelingendetentie komen. In 2018 zaten bijna 4.000 mensen in vreemdelingendetentie. Na 2014 staat Somalië niet meer in de top tien van herkomstlanden van mensen in vreemdelingendetentie. Hoewel het geen strafdetentie is, gelden toch dezelfde orde- en beheersmaatregelen als in de strafrechtelijke detentie.

Vreemdelingendetentie heeft een negatieve impact op de psychische gezondheid, die groter is naarmate de detentie langer duurt.

Al jaren pleit Dokters van de Wereld daarom, samen met Amnesty International en Stichting LOS – Meldpunt Vreemdelingendetentie, er voor om kwetsbare mensen niet te detineren, het isoleercelgebruik uit te bannen en voor een vrijer regime. Als je in vreemdelingendetentie komt of iemand kent die er zit, kun je bellen naar het Meldpunt Vreemdelingendetentie van

Stichting LOS (onderaan staat het telefoonnummer).

Wat doet Dokters van de Wereld voor ongedocumenteerde mensen?

Dokters van de Wereld, onderdeel van het internationale Médecins du Monde, houdt in Amsterdam en Den Haag spreekuren voor ongedocumenteerde mensen die vragen hebben over gezondheid. Medisch vrijwilligers schatten de ernst in, geven voorlichting over het recht op zorg en de Nederlandse gezondheidszorg, geven zelfzorgadvies en helpen mensen om in de reguliere zorg terecht te komen.

Ook is er een landelijke helpdesk voor ongedocumenteerde mensen, zorgverleners en steunorganisaties die informatie nodig hebben over het recht op zorg en toegang tot medische zorg. Verder biedt Dokters van de Wereld psychosociale ondersteuning voor mensen met psychische problemen.

In Amsterdam en Nijmegen kunnen asielzoekers, nieuwe statushouders en ongedocumenteerde mensen in het Zorgcafé van Dokters van de Wereld terecht met zorgvragen of verhalen.

Artsen, verpleegkundigen, psychologen en cultuurcoaches/tolken zijn aanwezig om een luisterend oor te bieden, ernstige psychische problematiek te signaleren en voorlichting te geven over de organisatie van het zorgstelsel.

Je hebt medische zorg nodig: hoe werkt het?

Volgens de Nederlandse wet heb je als ongedocumenteerde recht op ‘medisch noodzakelij-

ke zorg'. Dit is zorg die voor Nederlanders onder de basisverzekering valt en zorg die vergoed wordt uit de Wet langdurige zorg. Omdat je je niet mag en kunt verzekeren voor zorgkosten, moet je zorgkosten in principe zelf betalen.

Wat belangrijk is om te weten, is het volgende:

Als je medische zorg wilt, zal altijd gevraagd worden naar je ID en verzekering.

Leg je situatie uit. Overleg, behalve in spoedsituaties, van tevoren over het betalen van de rekeningen. Dit kan bijvoorbeeld door maandelijks een beetje te betalen. Wees eerlijk over je financiële situatie en vertel welk bedrag je wel kunt betalen. Voor het bedrag wat je niet kunt betalen, kunnen zorgverleners gebruik maken van een regeling. Veel zorgverleners kennen deze regeling niet, je kunt hen daarover vertellen. Sommige soorten zorg vallen niet onder deze regeling, zoals de tandarts, anticonceptie en fysiotherapie. Voor medicijnen moet je altijd vijf euro zelf betalen, tenzij je gemeente iets heeft geregeld.

Een zorgverlener geeft nooit jouw gegevens door aan autoriteiten zoals de politie of DT&V. Ook al heb je geen papieren, je hoeft dus niet bang te zijn dat je opgepakt wordt omdat je medische zorg zoekt.

Weigert een huisarts of de assistent je, dan kun je contact opnemen met de Helpdesk van Dokters van de Wereld.

Medische zorg verloopt, behalve in spoedsituaties waar

een ambulance voor nodig is, altijd via een huisarts. Je kunt dus niet naar een specialist in het ziekenhuis zonder dat een huisarts bepaalt dat dit nodig is.

Hieronder staat vermeld wat je moet doen als je een medisch probleem hebt.

Bij levensbedreigende situaties moet je 112 bellen.

Bij dringende medische problemen buiten kantoortijden die niet kunnen wachten tot een werkdag moet je de plaatselijke 'spoedpost' van de huisartsen of de 'huisartsenpost' bellen.

In de andere gevallen zoek je een huisarts in de buurt waar je woont of je vraagt kennissen welke huisarts zij hebben. Het beste is om te vragen of je geregistreerd kunt worden bij de huisarts. Je krijgt dan een zorgdossier dat je mee kunt nemen als je op een andere plek gaat wonen, zodat ook de nieuwe huisarts weet welke medische problemen je hebt.

Handige websites en telefoonnummers voor meer informatie:

Dokters van de Wereld:
<https://doktersvandewereld.org/contact/need-help/>

Informatie, links naar voorlichtingsfolders in elf talen over recht op zorg voor ongedocumenteerde migranten en informatie over spreekuren

Helpdesk Dokters van de Wereld: 020-4083424 of zorgrecht@doktersvandewereld.org

Informatie over recht op zorg en advies, en hulp indien het niet lukt om toegang te krijgen tot zorg, bijvoorbeeld als een huisarts je weigert omdat je geen verzekering hebt.

Naar je huisarts.nl:
<https://www.naarjehuisarts.nl/nl/>

Uitleg over hoe een afspraak bij de huisarts gaat en hoe je je goed kunt voorbereiden. Je kunt ook oefenen met het maken van een afspraak.

Gezond in Nederland:
<https://www.gezondinnederland.info/>

Informatie over gezondheid en gezondheidszorg (in Nederlands, Arabisch en Tigrinya).

Meldpunt Vreemdelingendetentie: <http://meldpuntvreemdelingendetentie.nl>

Voor vragen omtrent de behandeling, de (isoleer)cellen, de bezoekmogelijkheden, de (klachten)procedures of andere aspecten van vreemdelingendetentie.

Helpdesk Meldpunt Vreemdelingendetentie: 0800-3388776 (gratis met alleen starttarief), van buiten detentie: 010-7470156 of info@meldpuntvreemdelingendetentie.nl

Basisrechten.nl:
www.basicrights.nl/nl/

Website waar ongedocumenteerde mensen hun rechten kunnen ontdekken organisaties kunnen vinden om toegang tot deze rechten te krijgen.

Somalische steden: Bosaso

Op speciaal verzoek van Somalische zijde besteden we in Geedi kort aandacht aan Somalische steden. Speciaal voor de lezers van niet-Somalische afkomst. Een wat meer direct inkijkje in het land waarover hier zo weinig bekend is en dat toch werkelijk echt iets meer is dan ‘een grote zandbak van woestijn’, zoals velen voor ogen staat. Bosaso bijt de spits af.

Bosaso of -in Somalisch- Boos-aaso is gelegen in de provincie Bari, dat deel uitmaakt van de autonome regio Puntland in het noordoosten van Somalië. Het is qua aantal inwoners de derde stad van het land, na Mogadishu en Hargeisa in Somaliland. Er is naast de toegangsweg via de zee eigenlijk maar één toegang via het land: tussen twee bergketens door. De stad heeft de grootste haven van het land. Veel vis wordt er aan land gebracht en verhandeld.

Bosaso had in als stad een half miljoen inwoners in 2005, maar heeft door de burgeroorlog een enorme groei doorgemaakt. Door de relatief grotere veiligheid in het noorden was de bevolking in 2013 al gegroeid tot meer dan 700.000.

De stad heeft een zeer oude geschiedenis en was al bekend

bij Grieken en Romeinen. Mosylon was dan de naam. Er is vrijwel niets overgebleven uit die periode; er is geen historische binnenstad.

Tegenwoordig is Bosaso hét commercieel centrum van de regio, tevens hoofdstad van de provincie. Er is sprake van veel internationaal verkeer, mensen vanuit de gehele wereld kom je er tegen. Vanuit Bosaso wordt de oversteek gemaakt naar Jemen aan de overkant van de Golf van Aden. De stad heeft ook een toeristische functie: prachtige, grote zandstranden die door veel Somaliërs bezocht worden op de vrije dagen. Bekend zijn ook de heetwaterbronnen en de waterval met warm water dat geneeskrachtig zou zijn. Voor de kust van Puntland ligt in de Indische Oceaan de eilandengroep Socotra, ooit van het Afrikaanse continent

losgeraakt. Dit geliefde eiland behoort tot Jemen, maar in Somalië wordt beweerd dat het door de Jemenieten zou zijn ingepikt.

(Hussen heeft informatie aangedragen; hij was ooit zelf in Bosaso woonachtig. Wikipedia vulde aan).

Gijs

Reisadvies Somalië van het ministerie van Buitenlandse Zaken van eind mei 2019: ‘Reis niet naar Somalië inclusief de regio Somaliland en de deelstaat Puntland. De veiligheidssituatie in bijna het hele land is slecht en onvoorspelbaar. In de steden Hargeisa en Berbera in Somaliland is het minder onveilig. Reis alleen als het noodzakelijk is naar die steden.’

Kinderboek: De Solo grijpt in

Hoe actueel soms kinder- of jeugdboeken zijn blijkt uit onderstaande. Al in het begin van de jaren negentig van de vorige eeuw wordt het storten van chemisch en nucleair afval in de zeeën van Somalië behandeld in het hier aan de orde zijnde jeugdboek van Rob Zadel dat in 1993 in de serie 'Greenpeace in actie' verscheen. Het zou nog enkele jaren duren voordat het kritische weekblad Vrij Nederland in een uitvoerig artikel hier meer nieuws over naar buiten bracht.

Verhaal

De Greenpeace-club, opgericht om de strijd tegen milieuvervuiling te steunen, bestaat uit vijf jongens en een meisje. Als ze de herfstvakantie doorbrengen op de camping van de ouders van een vriendin bij Bakkum aan zee vinden ze in een bunker vaten met doodskoppen erop. De broer van één van hen werkt op het Greenpeace-schip de Solo. Hij wordt gewaarschuwd. Langzaamaan komen ze met

elkaar meer te weten. In ruil voor wapens zal afval naar Somalië gebracht worden. Zowel de politie als Greenpeace zit al langer achter deze afvalmaffia aan. Dan wordt Maarten gegijzeld en aan boord van een schip meegenomen. Op zee wordt hij bevrijd en de bemanning gevangen genomen in een gezamenlijke actie van de politie en de bemanning van de Solo.

Hoewel sommige gebeurtenissen wel erg toevallig lijken doet dit geen afbreuk aan het spannende verhaal. Er wordt onopzettelijk informatie over de Solo gegeven. Een zestal, perspectivisch zwakke, maar bij het verhaal passende zwart-wit tekeningen dienen ter illustratie. Achterin het boek wordt informatie gegeven over de Solo en over de schrijver. Spannend, vlot te lezen boek, niet alleen voor Greenpeace-aanhangers. Voor kinderen vanaf twaalf jaar.

Rob Zadel, De Solo grijpt in; uitgave uit 1993 van Kluitman, Heerhugowaard; ISBN 90-206-2060-6. Illustraties van Jan Egas.

Hoeveel pijn

Hoeveel pijn kan een hart verdragen hoeveel ellende kun je doorstaan

hoeveel dromen moet je laten varen hoeveel klappen kan je aan

Hoe lang kan een mens wachten hoeveel tranen moet je laten vloeien

hoe dapper moet je kunnen zijn

Om geen mens te laten merken dat je eigenlijk niet bestaat

Dat je niemand bent omdat je geen papieren hebt

uit: Sahro Mohamed; Sounds of laughter. An anthology of poems from the Soul (2003)